

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
N U T A R I M A S

**DĖL VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO IR PENSIJŲ SISTEMOS
PERTVARKOS GAIRIŲ PATVIRTINIMO**

2011 m. gegužės 24 d. Nr. XI-1410
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas,

atsižvelgdamas į tai, kad Valstybės kontrolė valstybinio audito ataskaitoje „Valstybinio socialinio draudimo sistema“ nustatė esminius socialinio draudimo sistemos trūkumus; nurodė veiksnius, kurie sudarė sąlygas Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – Fondas) nesubalansuotumui; pažymėjo, kad solidarumo principas neįgyvendinamas ta apimtimi, kuria dalis lėšų pervedama į pensijų kaupimo fondus, nes pensijų socialiniu draudimu apdrausti asmenys nevienodai prisideda prie pensijų socialinio draudimo lėšų kaupimo, kad būtų galima mokėti asmenims įstatymais patvirtintas išmokas;

siekdamas, kad dabartinių ir būsimų pensininkų pajamos būtų adekvačios ir tvarios, o socialinio draudimo sistema būtų saugi ir finansiškai tvari, užtikrintų solidarumo principo įgyvendinimą, būtų skatinamas privatus pensijų kaupimas, sistemą administruojančios įstaigos veiktų efektyviau, šio draudimo išmokos labiau priklausytų nuo mokėtų įmokų ir socialinio draudimo stažo, o vidutinės pensijos ir vidutinio darbo užmokesčio santykis ateityje nemažėtų, n u t a r i a :

1 straipsnis.

Patvirtinti Valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarkos gaires (pridedama).

2 straipsnis.

Pasiūlyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

1) patvirtinti Valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarkos gairių įgyvendinimo priemonių planą iki 2011 m. liepos 1 d.;

2) vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintomis Valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarkos gairėmis, parengti ir iki 2011 m. spalio 1 d. pateikti Lietuvos Respublikos Seimui reikiamus teisės aktų projektus, kurių įsigaliojimas numatoma 2012 metais.

SEIMO PIRMININKĖ

IRENA DEGUTIENĖ

VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO IR PENSIJŲ SISTEMOS PERTVARKOS GAIRĖS

Valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarkos ilguoju laikotarpiu tikslas – sukurti tvaresnę, saugesnę, skaidresnę, adekvačias išmokas garantuojančią sistemą, taip pat pertvarkyti esamą valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos modelį ir užtikrinti ne tik orų gyvenimą senatvėje, bet ir tinkamą atlygį už visą gyvenimą dirbtą darbą.

I. VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO IR PENSIJŲ SISTEMOS PERTVARKOS PRINCIPAI

Valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarka (toliau – pertvarka) grindžiama šiais principais:

- 1) sistemos išgryninimo – solidarumo ir socialinio draudimo dalių atskyrimas pensijų ir kitų socialinio draudimo išmokų sistemoje išgryninant valstybinio socialinio draudimo sistemą ir didinant jos skaidrumą;
- 2) aiškesnio ir stipresnio įmokų ir išmokų ryšio nustatymo – išmokų dydžius susiejant su mokėtų įmokų dydžiais ir laikotarpiu, už kurį apskaičiuotos ir mokėtos socialinio draudimo įmokos, skatinant asmenis dalyvauti socialinio draudimo sistemoje;
- 3) aiškios, objektyviais kriterijais paremtos išmokų indeksavimo tvarkos nustatymo;
- 4) valstybinių pensijų įtraukimo į bendrąją valstybinio socialinio draudimo ir antrosios pakopos privačių kaupiamųjų pensijų sistemą;
- 5) antrosios pakopos privačių pensijų kaupimo sistemos efektyvumo didinimo, geresnio reglamentavimo;
- 6) Fondo biudžeto ir valstybės biudžeto santykio nustatymo – balansuojant finansų srautus, derinant skolinimąsi, pensijų kaupimo finansavimą ir gerinant administravimą.

II. PERTVARKOS TIKSLO ĮGYVENDINIMAS

Pertvarkos tikslui įgyvendinti reikalinga:

- 1) naujoje sistemoje numatyti tik tokias valstybinio socialinio draudimo išmokas, kuriomis asmenims kompensuojamos dėl draudiminio įvykio prarastos pajamos, nuo kurių buvo apskaičiuotos ir sumokėtos socialinio draudimo įmokos;
- 2) numatyti, kad dėl to paties draudiminio įvykio negali būti mokamos kelios socialinio draudimo išmokos;
- 3) įmokinėje pensijoje siekti, kad išmokos daugiau priklausytų nuo sumokėtų įmokų;
- 4) įvertinti galimybes socialinio draudimo senatvės pensiją apskaičiuoti pagal virtualių sąskaitų sistemą arba pagal apskaitos vienetų („taškų“) sistemą;
- 5) pakeisti bazinės pensijos skyrimo ir mokėjimo tvarką taip, kad vietoj socialinio draudimo bazinės pensijos, socialinio draudimo našlių pensijos ir šalpos pensijos būtų mokama viena neįmokinė pensija iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto;
- 6) sukurti paskatų dirbti ilgiau sistemą, skatinančią vyresnio amžiaus moterų ir vyrų užimtumą; nustatyti pensijos dydžių ryšį su demografiniais ir ekonominiais rodikliais; taikyti lankstų pensinį amžių;
- 7) įmokas senatvės pensijai skaičiuoti ir mokėti nuo visų pajamų, kurios įskaičiuojamos į pensijos dydį (motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpų ir nedarbo draudimo išmokos);
- 8) pensijas netekus darbingumo skaičiuoti nesiejant su senatvės pensijų apskaičiavimo

tvarka, pensijų dydį susiejant su darbingumo netekimo procentais ir skatinat asmenis labiau integruotis į darbo rinką;

9) numatyti priemonės asmens darbingumo lygio nustatymo kontrolei stiprinti;

10) pertvarkyti specialiųjų poreikių sistemą – nustatant poreikius į ją įtraukti socialinius aspektus, plėtojant socialinių paslaugų sritį;

11) gerinti Fondo finansavimą ir optimizuoti administravimą;

12) pertvarką atlikti nedidinant valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifo.

III. KITŲ KATEGORIJŲ ASMENIMS TAIKOMOS SPECIALIOSIOS PENSIJŲ SCHEMOS TOBULINIMAS

1. Neplėsti nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų gavėjų grupių.

2. Valstybines pensijas ir rentas suskirstyti į skiriamas pagal profesiją (mokslininkai, pareigūnai ir kariai, teisėjai, sportininkai, artistai ir kt.) ir statusą (daugiavaikės motinos, garbės donoriai, pasipriešinimo okupacijoms (rezistencijos) dalyviai-kariai savanoriai ir laisvės kovų dalyviai ir kt.).

3. Išmokas, mokamas atskirų profesijų asmenims, kaip papildomas garantijas įtraukti į bendrą socialinio draudimo pensijų sistemą.

4. Sudaryti galimybę gauti išmokas iki nustatyto pensinio amžiaus (pvz., kariams ar policijos pareigūnams, kurių draudėjas – valstybė), mokant pensijų socialiniam draudimui iš valstybės biudžeto didesnes įmokas.

5. Pakeisti paskirtų valstybinių pensijų ir rentų mokėjimo tvarką draudžiamųjų pajamų turintiems asmenims.

6. Pensijų sistemoje nustatyti didesnę skatinimą asmenims, auginantems vaikus.

IV. VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO FINANSAVIMO IR ADMINISTRAVIMO GERINIMAS

1. Sutvarkyti valstybinio socialinio draudimo rūšių teisinį reglamentavimą ir apskaitą: atskirti sveikatos draudimą ir pensijų kaupimą nuo valstybinio socialinio draudimo.

2. Nustatyti, kad į Fondo pajamas įskaitomos tik tos įmokos, kurios naudojamos vadovaujantis valstybinį socialinį draudimą reglamentuojančiais teisės aktais.

3. Pakeisti Fondo biudžeto apskaitą, nustatyti, kad įmokos būtų apskaitomos pagal atskiras socialinio draudimo rūšis.

4. Numatyti, kad dėl ekonominės krizės susidaręs Fondo pajamų ir išlaidų skirtumas dengiamas iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, jeigu tam nepakanka Fondo rezervo.

5. Paskolų, paimtų siekiant įvykdyti įsipareigojimus apdraustiesiems, palūkanos mokamos ne iš Fondo biudžeto lėšų, bet iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų. Pritrūkus lėšų, paskolos Užimtumo fondui teikiamos ir administruojamos ne iš Fondo biudžeto, o iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto.

6. Patvirtinti Fondo rezervo sudarymo ir naudojimo tvarkos aprašą.

7. Įvertinus įvairias šiuo metu Fondo patiriamas administravimo išlaidas, apsispręsti dėl jų optimizavimo ir finansavimo šaltinių ateityje.

8. Numatyti, kad Fondo biudžetui būtų atlyginamos išlaidos, patirtos Pensijų kaupimo sutarčių registrui ir pensijų kaupimo dalyvių apskaitai administruoti, taip pat išlaidos, patirtos surenkant ir pervedant pinigines lėšas į pensijų kaupimo, Privalomojo sveikatos draudimo fondą ir Užimtumo fondą.

9. Numatyti, kad Fondo biudžetui būtų atlyginama už naudojamąsi Lietuvos Respublikos apdraustųjų valstybiniu socialiniu draudimu ir valstybinio socialinio draudimo išmokų gavėjų registro duomenimis.

10. Pakeisti administruojančių institucijų funkcijas: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos – įstaiga, mokanti ne tik

socialinio draudimo (įskaitant nedarbo draudimo išmokas), bet ir visas valstybines pensijas ir rentas (įskaitant ir pareigūnų, ir artistų), taip pat šalpos pensijas.

11. Nustatyti, kad įstatymai, iš naujo nustatantys valstybinio socialinio draudimo įmokų ar išmokų dydžius, išmokų apskaičiavimo tvarką, įsigalioja ne anksčiau kaip po 6 mėnesių nuo jų paskelbimo leidinyje „Valstybės žinios“, išskyrus įstatymus, susijusius su atitinkamų metų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu.

12. Ilgalaiškės esamos valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarkos eiga ir laukiami rezultatai kas ketveri metai svarstomi Lietuvos Respublikos Seime (svarstymas pradedamas ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo naujos Lietuvos Respublikos Seimo kadencijos veiklos pradžios), įstatyme nustačius finansines ir administracines priemones, kurių reikia valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos finansiniam stabilumui ir išmokų adekvatumui užtikrinti.

13. Valstybinio socialinio draudimo fondo taryba, veikianti trišaliu principu, kiekvienais metais privalo Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikti išvadą dėl valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarkos eigos ir Lietuvos Respublikos Seimui – išvadą dėl esamos būklės, kokių papildomų priemonių reikia pensijų sistemos finansiniam stabilumui ir išmokų adekvatumui užtikrinti.

14. Stiprinti Valstybinio socialinio draudimo fondo tarybos nepriklausomumą, atsakomybę ir plėsti jos funkcijas.

V. PENSIJŲ KAUPIMO SISTEMOS TOBULINIMAS

1. Nustatyti valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifo dalis pensijų socialiniam draudimui ir pensijų kaupimui.

2. Siekti didesnio pensijų fondų efektyvumo, susiejant atskaitymus tik su turtu, panaikinant su efektyvumu nesusijusį atskaitymą nuo įmokų.

3. Sumažinti bendrą atskaitymų nuo pensijų turto lygį.

4. Sumažinti pensijų kaupimo sistemos dalyvių investicinę riziką.

5. Nustatyti daugiau pensijų išmokų – nustatyti periodinę išmoką (kai sukauptas turtas mažesnis už pensijų anuiteto privalomumo ribą) ir kelias pensijų anuitetų rūšis.

6. Reglamentuoti pensijų anuitetų pardavimo procesą.

7. Įvertinti galimybę įsteigti valstybės valdomą pensijų kaupimo bendrovę antrosios pakopos pensijų fondams valdyti.

8. Skatinti asmenis dalyvauti profesinių pensijų fonduose ir trečiosios pensijų pakopos fonduose (privačios kaupiamosios pensijos).

9. Keičiant dalyvavimo pensijų kaupimo sistemoje sąlygas, leisti to pageidaujantiems apdraustiesiems per nustatytą terminą vieną kartą grįžti iš antrosios pakopos pensijų fondų į valstybinio socialinio draudimo sistemą.
